

Búcsú Beregi Oszkártól

Sokat szeretnék mondani, sokat és ilyenkor az embernek torkát szorítja minden emlék. Arra a mély jelentőségű szövegre gondolok – már az idők elmúlt rengetegében is – ha a családban balott volt, a hozzátartozók megszágtatták rubáikat. En, ami a póre testben van, abhoz érek most baládbíredre. Kaliforniában lehinytad a szemed és egyetlen ember volt agyad mellett: Lea, a lányod... Nem! Mindenki veled volt, aki valaha is szeretett. És milyen sokan szerettek!

... Volt egyszer a Duna-mentén egy kis község, Dunapente-lének hívták. Itt élt száz zsidó kisémb: kiskereskedők, kisiparosok. Még iskoláskorom előtt hangzóttak el községükben olyan nevek, mint: Petőfi Sándor, Kossuth Lajos, Eötvös Károly, Kiss József... Színészekről is sokszor beszéltek... Jászai Mari, Bajor Gizi, Beregi Oszkár – sorolták és csillogott a szemük... A magyar kultúra, tehetőség, rátermettség kimagasló alakjairól szövegtak ok – az ábitatnál mélyebben. Nem sokkal később tanultam az első magyar verset, Kisfaludy Károlyt, a Szülőföldem szép határát.

Később, ettől a földtől erőszakosan elszakított a Urzás, a szegényeltes megalázás, az éhezés és a legyőzött városok pusztulásának mindennapjaiban bányzardom magam elé: ... Ha mader jön, tőle kérdem / Visszám meg szülőföldemt... Rékkel több földet is hallottam ezt mondani, Beregi Oszkár... Hallottam ajkadról Petőfi 1944-ben a magyar népre tomposuló legsúlyosabb tragédiában: ... Békét, békét a világnak, / De ne tsarnokkény-tel... És százszereklék kérdézetem együtt Veled: Ady sorait: ... En nem vagyok magyar? ...

Voltál Rómeó, a veronai ifjú, de voltál Schylok is... Mondtad monológiát olyan felhangokkal, amelyben benne volt a sokatszenvedett, megtört, üldözött embereknek az emberiség színe elé csapó győtrődése... Nem, nemcsak a zsidóké, de a banyatló Cézárook előtt római arénák oroszlánjai elé ve-

tett keresztényeké és a Szent Bertalan éjszakáján lemeszárdott protestáns tiszreké is... Emberségért kiáltottál, amíg éltél. Ezt írtad nekem nem sokkal balálad előtt: „Ti magyar költők, nektek még az is megadott, hogy irni is tudtok magyarul... nekem is megadott, hogy olvasni tudok, hogy írásaitokat mondhatom, ti szép magyar költők az én szép, nekem legszebb, gyönyörű magyar nyelvemen.”

A száz dunapentelei közül, akik 1944-ben Auschwitzba burtoltak, csak egyetlen egy tért vissza. A többi emlékezéséből

megölte a gázbalál Petőfi Sándort és Kossuth Lajost, Jászai Marit és Beregi Oszkárt... Ugyanez történt a többi hatszáz ezer zsidóváltású magyarral... És a negyedmilliónál több magyar katonával és munkaszolgálatossal, akiket a Donkanyar jég- és tűzbombájában és másutt emésztett meg a hitleri téboly.

Hányszor találkoztunk!... A Szeménymai utcai lakásodon, a Golánmark-teremben, az Omiké-szimpadon, ahol utójára fel-leptél, vagy a pesti utcán... Mondám, hogy becsülted, szeretted az induló és utolsó találkozásunkkor a front poklába májoló fiatal költőt? ... Minek! Kólad szövegek és Róluk mindvégig, akik magyarok és szabadok lehettek volna...

Úgy búcsúztál tőlem: „Gyere vissza. Vésd emlékezetembe mindazt, amit látsz. Irá meg. És soba, de soba ne feledkezz meg bannan jöttel. Irjál apádról, anyádról, irjál a faludról, a bazádról... Ne feledkezz meg rólu soba, jiam!”

Beregi Oszkár, aki nemcsak a magyar nyelv addig élt egyik legnagyobb tolmácsa, hanem embernek is kimagasló voltál, köinek engem már a te szavaid, de mindannyiunkat is, a maradékat, amíg élünk... Egy ország színe előtt teszünk, cselekszünk. Szegénybelég nélkül, mind szabadabban. Nem, nem feledkezz meg róla, bannan jöttünk... Arról a több, mint hatszázézerrel sem, akiknek utolsó gondolatai ez a föld és mi voltunk.

Te, aki úgy szeretted – mindennél jobban szeretted ezt a földet, idegen földben nyugszol, messze Kaliforniában. „Hol lesz, hol a járadt vándor / vég-ső nyugtot talál? – írta Heine. Vég-ső nyugodalom? ... Kívá-nom Beregi Oszkár: a felelted zabló világ békéjében nyugod-bass, hogy mindvégig mellettem meemarádjón a Te emléked, amíg magyar szó lesz ezen a földön,